

# Iskolai könyvtár 2016

Szakmári Klára

a KTE elnöke,

a Budai Nagy Antal Gimnázium  
könyvtárostánára

KTE Őszi szakmai nap 2016. XI. 23.

# Tervek és valóság

- 2006-os, 2012-es iskolai könyvtári stratégiák összevetése a 2016-os helyzettel
- Helyzetértékelések
- SWOT analízisek
- Célok, feladatok
- Várható hatások
- Elért eredmények

# Társadalmi, iskolai elvárások

## Erősségek

### Társadalmi, iskolai elvárások

- az oktatási-nevelési folyamat valamennyi szereplője egyaránt használhatja – **sok helyen elvi lehetőség csak**
- **hagyományokkal rendelkezik**
- **van igény a használatára**
  - web2 magas szintű kihasználása
    - **elmaradt, több okból**
- a tanulás fejlesztéséhez **elavult vagy nincs** eszközpark és tanulás-módszertani háttér
- **nyitott kommunikációs színtér**

## Gyengeségek

- **nagyok a különbségek az egyes iskolai könyvtárak között -**
  - könyvtár nélküli iskolák - **több**
  - nem egyenlők az esélyek-**nagyobb az egyenlőtlenség**
  - alacsonyak az igények (hagyomány hiányában)
- igényekhez nem mindig igazodó nyitva tartás (ok: **státusz száma**)
- könyvtárostánár szerepe az oktatási intézményben nem tudatosul
- az igények alacsony szintű kielégítése
  - alig vagy **nem fejlesztett állomány**
  - **elavult technika**
- **alacsony szakmai és közéleti médiajelenlét**

# Központi szabályozás, tervezés

## Erősségek

- van nemzetközi irányelv, szakmai **támogatás IFLA Guideline 2015 – már magyarul is!**
- jelen van a köznevelési jogi szabályozásban- **formálisan**
- **nem** működő **iskolai** könyvtári **szakfelügyelet**
- az oktatási és könyvtári statisztika is foglalkozik az iskolai könyvtárakkal – **torz, megbízhatatlan**

## Gyengeségek

- az iskolai könyvtári alrendszer **érdemben nem számít** a könyvtári rendszer részének
- nem egyértelmű a köznevelési jogi szabályozás
- könyvtári jogszabály nem foglalkozik az iskolai könyvtárakkal
- a KTE szakmai véleménye kevéssé kerül meghallgatásra
- **alulfinanszírozottság**
  - köznevelési területen **kevés** a pályázati lehetőség
  - könyvtári területen szűkülnek a pályázati lehetőségek, **iskolai könyvtár (gyakran csak konzorciumi tagként pályázhat)**
- nincsenek megbízható statisztikai adatok
  - nincs harmonizáció az oktatási és a könyvtári statisztikai adatbekérés között
  - **lassú ütemű szakfelügyelet (évi 70-100 könyvtár)**

# Humánerőforrás 1.

## Erősségek

- előírás a szakképzett könyvtárostánár alkalmazása
- működő, aktív szakmai egyesület (KTE)
- van könyvtárostánár-képzés a Bologna rendszerű felsőoktatásban
- pedagógus szakvizsga szereshető Könyvtárpedagógia szakirányon
- rugalmasság, nyitottság

## Gyengeségek

- kevés/**csökkenő** könyvtárostánári státusz, a jogszabályi előírás ellenére
  - pedagógus besorolási problémák
- az iskolai **tantárgyfelosztásban** nem jelennek meg a könyvtárhasználati órák
- feladatkörön túli vállalásokkal **terheltek a könyvtárostánárok**
  - ezek munkakörben, díjazásban nem rendezettek-tankönyvi ellátás

# Humánerőforrás 2.

## Erősségek

- elkötelezettség, **erős hivatástudat**
- **kötelezőn felül befektetett energia**
- **működő (összetartó) területi munkaközösségek**
- van könyvtárostánári etikai kódex
- vannak iskolai könyvtárakkal kiemelten foglalkozó szakfolyóiratok (Könyv és Nevelés, **Iskolakönyvtáros**, Könyvtári Levelező/Lap)

## Gyengeségek

- **könyvtárpedagógia-tanár szak csak második tanári szak lehet**
  - nehézkes szakpárosítás
  - gyenge könyvtártudományi alapok
- nincs/minimálisan van akkreditált továbbképzés
- **relatíve kis taglétszámú az Egyesület**
- a könyvtárostánárok keveset publikálnak
  - **különösen a pedagógiai szaksajtóban**
  - a meglévő folyóiratok nem módszertani profilúak
- **nem minden területen van munkaközösség**
- munkaközösség intézményi háttérének (**pedagógiai intézeti könyvtár**) leépülése

# Könyvtárszakmai működőképesség

## Erősségek

- **nő ?** a könyvtári működési alapidokumentumok megléte az iskolai könyvtárakban
- nyitott és **hozzáférhető** információs intézményegység
- **ingyenes** használat
- **közoktatásban akkreditált könyvtári szoftverek**
- **csak itt elérhető, helyi ellőállítású, iskolai vonatkozású információk és dokumentumok szolgáltatása könyvtári rendszerben**

## Gyengeségek

- sokféle szoftver használata, melyek nem mindegyike akkreditált
- **nincs vagy nem folyamatos a szoftverkövetés, az adatbázis frissítés**
- **alacsony elektronikus feldolgozottság**
- alacsony aktivitás a könyvtári rendszeren belül
- rendszertelen állományrevízió
- **avuló állományok**
  - **nincs állományfejlesztés**
  - **tervezhetetlen állományfejlesztés**
- **eltankönyvesedés**

# Könyvtár-pedagógia 1.

## Erősségek

- NAT-ban, kerettantervben való jelenlét (Informatika)
  - nevesített kerettantervi óraszám
- érettségi követelményekben való jelenlét
- **egyre több a könyvtár-pedagógiai program**
- a könyvtárhasználati és információkezelési tudás elsajátításának iskolai koordinátora
- **országos, felmenő rendszerű könyvtárismereti tehetséggondozó verseny (20 éves)**

## Gyengeségek

- NAT általános követelményeiben megfogalmazott keresztantervi elvárás megfogalmazásának gyengülése
- **alacsony a kerettantervi óraszám**
- helyi tantervben szereplő **könyvtári órák**
  - **meg nem valósulása**
  - esetleges megvalósulása, nem tervezhető könyvtári órák
- **a tehetséggondozó verseny anyagi bizonytalansága**

# Könyvtár-pedagógia 2.

## Erősségek

- szükséges **tárgyi és humán erőforrásbeli feltételeket biztosító szervezeti egység**
  - a tehetséggondozáshoz
  - a hátránykompenzáláshoz
- **Kis KTE könyvek c. sorozat – módszertani szakirodalom**
- **kapcsolat, együttműködés**
  - a könyvtári rendszer más könyvtáraival
- más kultúrákövetítő intézményekkel

## Gyengeségek

- **kutatások, fejlesztések hiánya**
- **kevés a módszertani szakirodalom**
- nincs minden **megyében/kistérségben/járásban szakmai háttérszolgáltató intézmény POK**
- hiányoznak a referencia-könyvtárak az iskolai könyvtárak között, melyek módszertani hálózatközpontként működhetnének

# Tárgyi feltételek

## Erősségek

- EU pályázatokból sok iskolai könyvtár technikailag megújult
- vannak a közoktatásban akkreditált könyvtári szoftverek, így az informatikai normatíva terhére vásárolható

## Gyengeségek

- tankönyvraktározási gondok
- használó/gyerekbarát könyvtári terek hiánya
  - elavult berendezések, eszközök
- elavult, hiányos informatikai eszközpark (gyakran az iskola ellátottsága ellenére)

# Társadalmi, iskolai elvárások

LEHETŐSÉG

VESZÉLY

- a közoktatás valamennyi szereplője egyaránt használhatja
  - 6-16 éves korosztály teljes körű elérése
- vannak nemzetközi és hazai ajánlások, irányelvek, amelyeket követni lehet
- **pedagógusok leterheltsége**
- nem nyitott pedagógusok
- központi programfejlesztésben, elvárásokban nincs jelen, (DOS) nem motiválja a pedagógusokat, iskolavezetőket

# Központi szabályozás, tervezés

## LEHETŐSÉG

- az 1997. évi CXL. törvény III. fejezete ugyan a nyilvános könyvtári ellátásról szól, de a teljes könyvtári rendszerben gondolkodik – az iskolai könyvtáraknak is vannak kapcsolódási lehetőségeik (pl. az ODR)
- van Országos könyvtári stratégia, melynek része az iskolai könyvtár
- a köznevelésben bevezetendő szakfelügyelet

## VESZÉLY

- vannak nem egyértelmű közoktatási **jogi előírások**
- a hazai könyvtárügy stratégiájába nem illeszkedik be az iskolai könyvtári terület, és még inkább leszakad
- nincs megfelelő ellenőrzés az iskolai könyvtárakra vonatkozó jogszabályok betartására vonatkozóan
- a jogszabály nem írja elő, hogy iskolai könyvtári szakértőnek kell szakfelügyelnie ezen a speciális területen

# Humánerőforrás VESZÉLY

## LEHETŐSÉG

- referencia-könyvtárak az iskolai könyvtárak között, melyek módszertani hálózatközpontként működhetnének
- a jogszabályban rögzített, tanulólétszámhoz kötött könyvtárostánári létszám növekedése (1000 fő alatti intézmények esetén)
- az iskolai könyvtárak szakterületi kapcsolatrendszerének kiépítése, területi munkacsoportok működése, együttműködése
- iskolai könyvtári asszisztensi státusz megszűnése
- „óraszámharcok” az informatika- és magyartanárokkal, együttműködés nehézségei
- a könyvtárostánár szak sorsa az átalakuló tanárképzésben
- a szakmának kicsi a presztízse mind a pedagógus, mind a könyvtáros szakmában
- könyvtárostánárok túlterheltsége
- kevés a fokozattal rendelkező könyvtár-pedagógiai szakember, mely a szakalapításhoz, tanításhoz, tananyagfejlesztéshez szükséges
- a szakmai segítségnyújtás lehetőségeinek szűkülése (pedagógiai intézetek helyzete)

# Könyvtárszakmai működéskéesség

## LEHETŐSÉG

- internet adta tájékoztatási lehetőségek kihasználása
- kapcsolat a könyvtári rendszer más könyvtáraival (egész napos iskola elvárásai)
- **valódi forrásközpontként való működés**
  - a tanulás fejlesztéséhez jó eszközpark és tanulás-módszertani háttér
  - pedagógiai innovációk szakirodalmi háttérének biztosítása
- szakmai információk terjesztésének hálózata

## VESZÉLY

- telephelyek könyvtári ellátatlansága (20/2012 EMMI rend.)
- **tankönyvkérdéssel kapcsolatos adminisztratív, könyvtárat nem érintő feladatok az iskolai könyvtárakban**
- kistelepüléseken a közkönyvtár veszi át az iskolai könyvtári funkciót

# Könyvtár-pedagógia 1.

## LEHETŐSÉG

- NAT céljainak megvalósítását **nagymértékben** segíthetik a könyvtár-pedagógiai módszerek
  - az információs műveltség széleskörű fejlesztése
- **kötelező a könyvtár-pedagógiai program elkészítése**
- **a pedagógiai szemlélet fejlődött** (pl.: projekt, kooperativitás, önszabályozott tanulás, tantárgyi integráció, kompetenciafejlesztés), mely korszerű könyvtári gyakorlatot feltételez/ igényel

## VESZÉLY

- **a NAT-ban az információs műveltség fejlesztéséhez kapcsolható területeket a nem könyvtár-pedagógusok kis mértékben ismerik fel**
- a könyvtár-pedagógiai programok **nem képezik szerves részét az intézmények helyi pedagógiai programjainak (tanterveinek)**
  - **nincs ellenőrzés a helyi tantervek gyakorlati megvalósulását illetően**
- **pedagógusok, oktatáspolitikusok elavult könyvtárképe: könyvtár = könyv; internet vs könyv szemlélet**

# Könyvtár-pedagógia 2.

## LEHETŐSÉG

## VESZÉLY

- a tehetséggondozáshoz  
szükséges tárgyi és humánerő-  
forrásbeli feltételeket biztosítja
- a hátránykompenzáláshoz  
szükséges tárgyi és humánerő-  
forrásbeli feltételeket biztosító  
szervezeti egység
- a könyvtárhasználati és  
információkezelési tudás  
elsajátításának iskolai  
koordinátora

# Tárgyi feltételek

## LEHETŐSÉG

- további EU-s pályázatok

## VESZÉLY

- **telephelyek könyvtári ellátása** (20/2012 EMMI rend.) nem biztosított
- Az **elavult eszközökkel** nem tud lépést tartani az új információs igényekkel, szolgáltatásokkal (pl.: e-tananyag, e-könyv)

# Felhasznált irodalom

- BALOGH Mihály et al.: Iskolai könyvtári stratégia, 2006, Bp., 2006, 11 p. URL: [http://www.ktep.hu/sites/default/files/IKS\\_2006.pdf](http://www.ktep.hu/sites/default/files/IKS_2006.pdf) Utolsó letöltés: 2016.nov. 22.
- Dömsödy Andrea (összeáll.): Iskolai könyvtári stratégia, 2012, Munkaanyag, Készült az Országos könyvtárügyi konferencia háttéranyagaként, Bp., KTE, 2012, 19 p. URL: [http://www.ktep.hu/sites/default/files/iskolai\\_konyvtari\\_strategia\\_2012\\_nyilv\\_munkaanyag.pdf](http://www.ktep.hu/sites/default/files/iskolai_konyvtari_strategia_2012_nyilv_munkaanyag.pdf) Utolsó letöltés: 2016.nov. 22.